

COMBATAREA SCHIMBĂRILOR CLIMATICE – PRIORITATE MONDIALĂ

DANIELA ALBU*

Abstract:

The paper presents the latest developments regarding the Paris Agreement. Since 2015, several countries have pledged to reduce their emissions to zero. Also, the latest developments show the involvement of states in the fight against climate change and their determination to limit the increase of temperatures to + 1.5°C above pre-industrial levels. However, so far, the states have failed in reaching a consensus on the global emissions trading scheme, which is of paramount importance.

Keywords: Paris agreement, climate change, COP 21, COP 25, United Nations Framework Convention on Climate Change, global emissions trading scheme

Résumé:

Cet article présente les derniers développements en ce qui concerne l'Accord de Paris. Depuis 2015, plusieurs pays se sont engagés à réduire leurs émissions à zéro. Aussi, les derniers développements montrent l'implication des États dans la lutte contre le changement climatique et leur détermination à limiter l'augmentation des températures à + 1,5 ° C par rapport au niveau de la période préindustrielle. Cependant, à ce jour, les États n'ont pas réussi à parvenir à un consensus sur le système mondial d'échange de droits d'émission, ce qui est particulièrement important.

Mots-clés: Accord de Paris, changement climatique, COP 21, COP 25, Convention-cadre des Nations Unies sur les changements climatiques, système mondial d'échange de quotas d'émission

Acordul de la Paris

La Paris, în cadrul Conferinței ONU privind schimbările climatice (a 21-a Conferință a părților) din 2015, după mai mult de douăzeci de ani de negocieri, a fost adoptat primul acord universal pentru combaterea schimbărilor climatice – *Acordul de la Paris*, ale cărui măsuri de reducere a emisiilor de carbon devin obligatorii din punct de vedere juridic din 2020. În conferință au fost reafirmate angajamentele asumate în Agenda de Acțiune Lima-Paris, iar negocierile purtate au reprezentat o continuare și o perfectare a celor de la Durban care au generat adoptarea Acordului. Prin documentul semnat la

* E-mail: daniela.albu@irido.ro

Paris, statele părți se angajează să limiteze creșterea temperaturii globale de la +2°C față de era preindustrială, la +1,5°C. Acordul stabilește acțiuni climatice pentru o posibilă menținere a creșterii temperaturii medii globale cu mult sub 2°C. Statele părți urmăresc realizarea țintei unor emisii nete egale cu zero în a doua jumătate a acestui secol. Însă, astfel de obiective ambițioase necesită un nivel ridicat al fluxurilor financiare. Din cinci în cinci ani toate țările trebuie să își reînnoiască planurile de acțiune în domeniul schimbărilor climatice, în special contribuțiile stabilite la nivel național. Acordul de la Paris a intrat în vigoare în noiembrie 2016, după ratificarea sa de minimul necesar de 55 de țări¹. Documentul subliniază principiul „echității, al responsabilităților comune, dar diferențiate și al capacităților aferente, în funcție de diferitele circumstanțe naționale”², recunoscând faptul că națiuni diferite au capacități și îndatoriri diferite în ceea ce privește acțiunile climatice, dar nu oferă o diviziune specifică între țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare, această problemă urmând să fie abordată în negocieri ulterioare.

În Raportul înaintat de către Biroul Înaltului Comisar pentru Drepturile Omului cu ocazia Conferinței de la Paris,³ pe tema Convenției-cadru a ONU asupra schimbărilor climatice (CCONUSC)⁴, se reiterează drepturile omului care pot fi afectate de rapiditatea schimbărilor climatice: dreptul la viață, de la care nu se permite nicio derogare, dreptul la autodeterminare, dreptul la dezvoltare, dreptul la hrană (sărăcia agravată și de schimbările climatice contribuie la creșterea numărului persoanelor subnutrite de pe glob), dreptul la apă potabilă, la sănătate, la locuință, dreptul la educație, la informare (în special informarea meteo și prevenirea populației în caz de dezastre), precum și dreptul la participare.

Elementul cheie al Acordului de la Paris este că toate țările trebuie să se conformeze anumitor standarde, așadar va fi mai dificil să se eschiveze de la angajamentele asumate. Încă nu s-a stabilit cum vor progresa țările în reducerea emisiilor. Obiectivele actuale, care ar duce la o încălzire a temperaturii cu 3

¹ Până la sfârșitul anului 2018, 183 de state și UE, răspunzătoare pentru mai mult de 88% din emisiile globale de gaze cu efect de seră, au ratificat Acordul sau au aderat la el, inclusiv China, SUA (care ulterior a anunțat retragerea din Acord în 2020) și India. În prezent (decembrie 2019), statele care au semnat, dar nu au ratificat acordul sunt Angola, Eritrea, Iran, Irak, Kirghizstan, Liban, Libia, Sudanul de Sud, Turcia și Yemen.

² A se vedea Preambul, *Acordul de la Paris*, publicat în JOL28 din 19 septembrie 2016, disponibil pe [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:22016A1019\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:22016A1019(01))

³ <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/ClimateChange/COP21.pdf>

⁴ Convenția-cadru a ONU asupra schimbărilor climatice (CCONUSC) din 1992 a fost ratificată de România prin Legea nr. 24/1994, publicată în M. Of., nr. 119, din 12 mai 1994, document disponibil pe <https://lege5.ro/Gratuit/gy2tenjr/conventia-cadru-a-natiunilor-uite-asupra-schimbarilor-climatice-din-05061992?d=2019-12-12>

grade Celsius față de era preindustrială, sunt considerate de către oamenii de știință ca fiind dezastruoase. Țările vor trebui să demonstreze îndeplinirea obiectivelor de reducere a emisiilor și trebuie să își asume noi obiective, mai dificile. Savanții au avertizat în repetate rânduri că încălzirea globală are consecințe grave pe care le putem observa în timp real, deoarece fenomenele climatice extreme devin tot mai dese până ajung să capete grad de normalitate.

Este important de menționat că anul 2015 a fost anul în care trebuiau îndeplinite Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului⁵. Deși s-au realizat unele progrese în cei 15 ani și s-au îmbunătățit condițiile de viață în țările cele mai sărace, multe dintre problemele societății contemporane au rămas nerezolvate. Reprezentând un eșec parțial, neîndeplinirea în totalitate a Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului a determinat comunitatea internațională să conștientizeze necesitatea acută a elaborării unei Agende post 2015. Astfel, în septembrie 2015, la Summitul ONU a fost adoptat documentul intitulat „Transformarea lumii noastre: Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă”. Această Agendă globală de acțiune poate fi considerată Carta secolului 21 pentru umanitate.

Agenda 2030 este un pact al națiunilor și conține 17 noi obiective globale ale dezvoltării durabile⁶, printre care se regăsesc și cele care nu au fost realizate pe deplin în cadrul obiectivelor de dezvoltare ale mileniului: eradicarea sărăciei, asigurarea egalității de gen, încheierea conflictelor violente, reducerea inegalităților, prevenirea și abordarea schimbărilor climatice. Agenda 2030 promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: cea economică, socială și de mediu. Este mai mult decât o agendă ambițioasă pentru eradicarea sărăciei și protejarea planetei până în 2030, deoarece reflectă conștientizarea pericolelor actuale și dorința de a le gestiona. Este demn de luat în seamă și faptul că 7 dintre cele 17 obiective ale dezvoltării durabile aflate pe Agenda 2030 sunt strâns legate de protejarea ecosistemelor, de energia regenerabilă, dezvoltarea durabilă a orașelor, de prevenirea și combaterea schimbărilor climatice și a cauzelor acestora⁷.

⁵ Stabilite Summitul Mileniului din 2000 și adoptate de 191 de state membre ONU.

⁶ <https://www.euractiv.ro/we-develop/ce-reprezinta-cele-17-obiective-de-dezvoltare-durabila-odd-incluse-pe-agenda-2030-6402>

⁷ **6** Apă curată și salubritate publică, **7** Energie curată la prețuri accesibile, **11** Orașe și comunități durabile (dezvoltarea orașelor în așezări sigure și durabile până în 2050), **12** Consum și producție responsabile **13** Acțiune climatică, ceea ce înseamnă acțiuni de prevenire, gestionare și combatere a schimbărilor climatice – luarea unor măsuri urgente pentru combaterea schimbărilor climatice și a impactului acestora. Începând cu 1990 emisiile de CO₂ au crescut cu aprox. 50%. **14** Viața subacvatică – conservarea și utilizarea durabilă a oceanelor, mărilor și resurselor marine. Oceanele reprezintă 97% din apele lumii și absorb cca 30 % din emisiile de CO₂ contribuind la diminuarea încălzirii globale **15** Viața terestră – protejarea ecosistemelor <https://www.euractiv.ro/we-develop/ce-reprezinta-cele-17-obiective-de-dezvoltare-durabila-odd-incluse-pe-agenda-2030-6402>

Conferințele „post-Paris”

Vom insista mai în detaliu asupra Conferințelor părților (COP) care s-ar putea numi drept „post-Paris”, deoarece fiecare dintre acestea reprezintă o piatră de temelie în construcția unei noi viziuni globale și a unei misiuni din ce în ce mai concrete în modelarea conștiinței umanității cu privire la importanța vitală a armonizării stilului de viață modern cu echilibrul din ce în ce mai fragil a planetei.

COP 22, Marrakech, Maroc, 2016

Pe lângă dezbaterile Acordurilor privind implementarea Acordului de la Paris, conferința de la Marrakech a avut ca subiect lipsa apei, salubritatea și durabilitatea, probleme majore în statele în curs de dezvoltare, cu care se confruntă majoritatea țărilor africane. S-a discutat în cadrul conferinței și despre utilizarea unor surse de energie cu emisii reduse de carbon și în acest context despre necesitatea transformării sectoarelor economiei în vederea reducerii emisiilor de dioxid de carbon și de gaze cu efect de seră. Pe drumul lung al evoluției efortului ONU de prevenire a schimbărilor climatice, Marrakech a reprezentat un moment important de tranziție, marcând o nouă traiectorie de la anii de negociere care au dus la elaborarea Acordului de la Paris la o etapă nouă, axată pe implementare. Odată cu COP 22 a avut loc și cea de a douăsprezecea ediție a întâlnirii părților semnatare ale Protocolului de la Kyoto, precum și prima întâlnire a Conferinței părților privind Acordul de la Paris. Statele participante au reafirmat în mod colectiv, prin intermediul Proclamației de Acțiune pentru climă și dezvoltare durabilă de la Marrakech⁸, că schimbările climatice care au loc la nivel global sunt ireversibile. Același mesaj a fost transmis în timpul conferinței și din partea mediului de afaceri, al municipalităților, oficialităților și societății civile din întreaga lume. Ideea de bază a acestei conferințe a fost să se delimiteze zonele de convergență, dar și cele de divergență dintre state pentru a se putea adopta un plan de lucru comun până în 2018. În documentul Parteneriatului de la Marrakech pentru combaterea schimbărilor climatice la nivel global se recunoaște că pentru a realiza obiectivele Acordului de la Paris sunt necesare acțiuni rapide înainte de 2020, investiții în soluții climatice eficiente și durabile. Parteneriatul sprijină contribuțiile voluntare dintre părți, încurajând participarea societății

⁸ A se vedea *Marrakech Action Proclamation for our climate and sustainable development*, document disponibil pe http://unfccc.int/files/meetings/marrakech_nov_2016/application/pdf/marrakech_action_proclamation.pdf

civile, a sectorului privat și a instituțiilor financiare. Toți cei implicați au fost invitați să ofere regulat informații privind acțiunile și intervențiile lor pe platforma NAZCA⁹.

A 23-a Conferință a părților, Bonn 2017

După COP 22 din Marrakech, seria de conferințe a continuat cu COP 23, care a avut loc în 2017 la Bonn. Găzduită de Secretariatul Convenției-cadru a ONU privind Schimbările Climatice, Conferința prezidată de reprezentanți ai guvernului Fiji a propus în primul rând promovarea obiectivelor Acordului de la Paris¹⁰ și o analiză cât mai obiectivă a progresului înregistrat în implementarea acestuia. Originalitatea acestei conferințe a constat în faptul că a fost organizată după conceptul inovator „o conferință, două zone”. Pe tot parcursul evenimentului orașul Bonn a devenit un Campus pentru Climă delimitat în două zone „Zona Bula” și „Zona Bonn”¹¹.

Specialiștii au considerat că la Bonn discuțiile au fost axate mai mult pe detaliile tehnice ale Acordului de la Paris, fiindcă au fost trasate căile de acțiune de urmat până în 2018, s-au dezbătut implementarea planurilor de prevenire a schimbărilor climatice și detaliile referitoare la funcționarea Acordului de la Paris după aplicarea acestuia începând cu anul 2020. S-a propus ca ghidul orientativ pentru implementarea documentului să fie finalizat de către părți în cadrul următoarei COP 24 din Polonia.

La Bonn a început să apară o oarecare ruptură generată de dezacordul dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare cu privire la acțiunile climatice ce trebuie întreprinse până în 2020. În prima zi a conferinței, țările în curs de dezvoltare, inclusiv China și India, au solicitat un nou punct pe ordinea de zi pentru a discuta reducerile de emisii pe care țările dezvoltate trebuie să le facă înainte de 2020, în conformitate cu Protocolul de la Kyoto. Țările dezvoltate au opus rezistență acestei solicitări, argumentând că

⁹ Non-state Actor Zone for Climate Action, Platforma actorilor nestatali pentru combaterea schimbărilor climatice.

¹⁰ Acordul de la Paris a fost ratificat de România la 1 iunie 2017, exact data când președintele Trump anunța retragerea SUA din Acord cerând o renegociere mai echitabilă. China a anunțat că va coopera cu UE pentru a apăra Acordul, chiar dacă SUA își va retrage definitiv ratificarea.

¹¹ În Zona Bula au avut loc negocierile între guverne, această zonă cuprinzând Centrul Internațional de Conferințe de la Bonn, Campusul ONU și o suprafață special amenajată din spatele clădirii Deutsche Welle. Cuvântul „bula” își are originile în cultura Fiji și înseamnă „salut”, dar și „binecuvântare pentru sănătate și fericire”. Zona Bonn, aflată în Parcul Rheinaue, a constat în structuri temporare special construite pentru eveniment care au găzduit o serie de manifestări oferind vizibilitate acțiunilor de protecție a climei, evenimente adiacente și de nivel înalt organizate de secretariatul CCONUSC și de guvernul german. Acesta a fost și spațiul unde au avut loc campanii mediatice și acțiuni inedite organizate în pavilioanele delegațiilor.

problema a fost deja dezbătută exhaustiv în alte forumuri. În cele din urmă, părțile au convenit să organizeze sesiuni suplimentare în 2018 și 2019 pentru a revizui progresele înregistrate în reducerea emisiilor și pentru a prezenta două evaluări privind finanțarea schimbărilor climatice, în 2018 și 2020. Câteva țări europene, inclusiv Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Germania și Spania, au ratificat modificarea Acordului Doha în timpul COP 23. De asemenea, Siria a anunțat ca va semna Acordul de la Paris. Astfel SUA a rămas singura țară care respinge Acordul.

S-a convenit să aibă loc un dialog al experților în 2018 pe tema controversată a pagubelor și distrugerilor provocate de fenomene climatice, în cadrul căruia se vor explora opțiuni pentru mobilizarea de expertiză și tehnologie în sprijinul victimelor și se va stabili următoarea revizuire a Mecanismului Internațional de la Varșovia. Printre cele mai importante decizii ale Mecanismului Varșovia reamintim: realizarea unor progrese în implementarea Platformei Durban, Mecanismul internațional de la Varșovia pentru pagube și distrugereri trebuie asociat cu impactul schimbărilor climatice, finanțarea pentru combaterea acestora pe termen lung, modalități de monitorizare a pădurilor naționale, proceduri și îndrumări pentru evaluarea tehnică a nivelului emisiilor gazelor cu efect de seră din pădurile țărilor parte la Convenție, abordarea cauzelor despăduririi și degradării pădurilor.

Un succes al Conferinței de la Bonn a fost și faptul că, după un blocaj de 6 ani, după numeroase negocieri începute în 2011, s-a ajuns la o decizie istorică privind agricultura, concretizată prin Acordul Korinivia de Cooperare în agricultură¹². Acordul prevede implementarea unor noi strategii de adaptare a agriculturii la condițiile actuale și vine să sublinieze rolul cheie al agriculturii și al securității alimentare pe agenda internațională a acțiunilor climatice.

Tot la Bonn, un grup de 30 de țări printre care Marea Britanie, Canada și Noua Zeelandă au lansat Alianța Energiei fără Cărbune¹³, care are ca scop eliminarea cărbunelui ca sursă de energie până în 2030.

Din mai multe puncte de vedere Conferința de la Bonn rămâne emblematică, fiind și prima Conferință organizată după ce președintele Trump a anunțat intenția retragerii SUA din Acordul de la Paris¹⁴.

¹² https://unfccc.int/files/meetings/bonn_nov_2017/application/pdf/cp23_auv_agri.pdf

¹³ În 2017, Marea Britanie și Canada au lansat „Powering Past Coal Alliance” (PPCA), o coaliție de guverne, organizații și companii care încearcă să instituie o eliminare treptată a cărbunelui pentru generarea de energie electrică până cel târziu în 2050.

¹⁴ Prezența SUA la Bonn a constat dintr-o delegație condusă de guvernatorul Californiei, Jerry Brown, și fostul primar al orașului New York, Michael Bloomberg, care a prezentat angajamentul american privind eforturile SUA de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră.

Dialogul Talanoa

COP 23 s-a remarcat printr-un element important și original. Președinția Fiji și-a propus să reunească guvernele și societatea civilă prin intermediul unei platforme neconvenționale lansând în acest scop Dialogul Talanoa¹⁵. Înlocuind termenul de Dialog de Facilitare, folosit în conferințele precedente, Dialogul Talanoa este un precursor al evaluării stocării globale de carbon care va avea loc la fiecare cinci ani, începând cu anul 2023.

Dialogul Talanoa este un proces cuprinzător și participativ menit să permită țărilor să evalueze progresele înregistrate în vederea atingerii pe termen lung a Acordului de la Paris și să le sprijine să sporească contribuțiile lor stabilite la nivel național până în 2020. „Talanoa” este un cuvânt tradițional folosit în Fiji și Pacific definind un proces de includere, de participare și de dialog transparent.

Scopul Dialogului Talanoa are două aspecte: 1) de a monitoriza progresul privind obiectivul Acordului de la Paris de a limita încălzirea globală la sub 2 grade Celsius și dacă este posibil chiar la 1,5°C; 2) de a informa cu privire la stadiul contribuțiilor naționale stabilite.

Prin Dialogul Talanoa, ca platformă neconvențională de comunicare, Fiji și-a propus să reunească guvernele și societatea civilă prin intermediul meselor rotunde. Guvernele, dar și societatea civilă, ONG-urile, mediul de afaceri, municipalitățile au fost invitate să relateze povești care să răspundă la trei întrebări legate de schimbările climatice: Unde ne aflăm acum? Unde dorim să ajungem? Ce trebuie să facem ca să ajungem acolo unde dorim?

Dialogul Talanoa conține o fază pregătitoare și una politică. Etapa pregătitoare a început în ianuarie 2018 și s-a încheiat la COP 24 din Polonia. Pe parcursul acestei etape li s-a cerut reprezentanților părților să răspundă la întrebările propuse de Dialogul Talanoa.

Au fost trimise idei, bune practici și propuneri pentru a fi explorate în cadrul COP 23 de la Bonn și COP 24 din Polonia. În prima rundă s-au înregistrat 417 respondenți dintre care 369 au fost din cadrul societății civile și al ONG-urilor.

Etapa pregătitoare a Dialogului Talanoa s-a încheiat în 6 decembrie și miniștrii au lucrat între 11 și 12 decembrie la etapa elaborării politicilor care s-a desfășurat sub forma a 7 mese rotunde în care s-au discutat cele mai recente *Rapoarte privind încălzirea globală* și s-a evaluat progresul înregistrat până în prezent.

Tot în cadrul acestei etape s-au întrunit experții pentru a conveni cu privire la organizarea viitoarelor evenimente de sprijinire ale Dialogului.

¹⁵ Talanoa Dialogue <https://talanoadialogue.com/>

Toate informațiile au fost sintetizate de către Președințiile COP 23 și COP 24 într-un document folosit ca punct de plecare în cea de a doua etapă, cea de elaborare a politicilor.

Ce a adus nou COP 24 din Polonia, 2-14 decembrie 2018

Cel mai important deziderat al COP 24 a fost finalizarea programului de lucru pentru implementarea Acordului și stabilirea finanțărilor pentru climă a țărilor în curs de dezvoltare.

Un rezultat major al COP 24 a fost atins într-o oarecare măsură prin lansarea „Pachetului climatic Katowice”, în cadrul căruia s-au negociat și convenit problemele stringente din domeniul schimbărilor climatice. Pachetul conține o serie de reguli de reglementare pentru implementarea Acordului de la Paris de către țările lumii. La Katowice s-a discutat modul în care statele vor defini și vor furniza informații privind acțiunile lor naționale în domeniul climei în cadrul Acordului de la Paris, modul de măsurare a eforturilor globale cumulate până în 2023, precum și un proces de mobilizare a finanțării în sprijinul acestor acțiuni.

Polonia, ca țară gazdă, a propus *Declarația din Silezia* de tranziție echitabilă și solidară la o energie curată. Polonia produce aproximativ 80% din energia sa folosind drept combustibil cărbunele și își propune să reducă acest consum, abordând totodată și problemele cu care se va confrunta forța de muncă în urma unor astfel de măsuri. Astfel, Declarația din Silezia pune accentul pe crearea unor locuri de muncă decente și de calitate pentru acele segmente ale societății care vor fi transferate în alte sectoare de activitate, sau își vor pierde sursa de venit datorită agendei globale a acțiunilor climatice. Documentul recomandă politici de reformă, de consolidare a capacităților și de protecție socială care să permită statelor trecerea la economii durabile. Dar, pentru că s-a discutat foarte mult despre regulamentul implementării Acordului de la Paris, care a fost principalul subiect pe agenda conferinței, Declarației din Silezia i s-a acordat mai puțină prioritate, fiind semnată doar de 54 de șefi de state și guverne.

În cadrul Conferinței, Maersk, cea mai mare companie navală din lume, a anunțat că va elimina total emisiile de carbon până în 2050.

Mai multe chestiuni au rămas controversate, cum ar fi regulile privind piețele de carbon, comerțul și negocierea emisiilor, menționate la articolul 6 din Acordul de la Paris, care au fost amânate până în anul următor. Unii participanți au adus critici formulării Pachetului Climatic, întrucât textul nu a fost suficient de convingător pentru a declanșa măsuri rapide și concrete.

În cadrul COP 24 a fost salutăta cu entuziasm finalizarea și lansarea în octombrie 2018 a *Raportului special al Grupului interguvernamental privind schimbările climatice (IPCC)*¹⁶ referitor la o încălzire globală de 1,5°C¹⁷.

În cuvântul său de deschidere din cadrul Conferinței, Secretarul General al ONU, António Guterres a lansat un semnal de alarmă spunând că „nu mai este timp pentru negocieri fără sfârșit” și referindu-se la Raportul IPCC a declarat că „dacă vom eșua în reducerea emisiilor, ghețurile Arcticii și Antarcticii vor continua să se topească, recifurile de coral vor fi distruse treptat, va crește nivelul oceanelor și din ce în ce mai mulți oameni vor muri din cauza poluării, lipsa apei va fi devastatoare pentru o mare parte a populației, iar costurile dezastrelor vor crește cu viteza fulgerului”¹⁸.

Trebuie menționat faptul că la Katowice, țările mari producătoare de petrol, Arabia Saudită, SUA, Rusia și Kuweit au manifestat lipsă de interes în ceea ce privește Raportul Special al IPCC, lansat în 2018 și prezentat în cadrul Conferinței, subliniind de comun acord doar că „au luat notă” de acesta. Se poate spune că tensiunile constante dintre apărătorii mediului și realizatorii de profit continuă și în prezent, fiind un factor determinant în eșecul reducerii încălzirii globale.

Raportul din 2018 al IPCC și încălzirea globală avertizează că, dacă rata actuală a emisiilor de gaze cu efect de seră nu este atenuată, temperaturile globale vor crește între 2030 și 2052, provocând crize majore. Conform raportului, prevenirea unor astfel de crize va necesita o transformare rapidă și fără precedent în istoria economiei globale. Fenomele meteo extreme au luat tot mai multă amploare, topirea ghețurilor Arcticii și creșterea nivelului mării nu sunt singurele evenimente climatice îngrijorătoare. Raportul prezintă beneficiile limitării încălzirii la 1,5°C comparativ cu nivelul de 2°C. Dacă această limitare va fi o reușită, mai puțin cu 420 de milioane de oameni vor suferi de valuri de căldură severe, vor supraviețui o parte din recifurile de corali, se va preveni dispariția mai multor specii de plante și animale și vor fi protejate pădurile și mlaștinile. Prin Acordul de la Paris din 2015, omenirea s-a angajat să limiteze creșterea temperaturii la 2°C față de era preindustrială și ideal la 1,5°C. Raportul IPCC arată o diferență „netă” între impactul acestor obiective asupra valurilor de caniculă sau asupra creșterii nivelului apelor mării. Însă angajamentele asumate de semnatarii de la Paris ar duce lumea la o creștere a temperaturii cu 3°C.

¹⁶ Organismul ONU pentru evaluarea științei privind schimbările climatice.

¹⁷ A se vedea *Raportul special al Grupului interguvernamental privind schimbările climatice (IPCC) referitor la o încălzire globală de 1,5 C* (Special Report on Global Warming of 1.5 C), disponibil pe https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/sites/2/2019/06/SR15_Full_Report_High_Res.pdf

¹⁸ <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2018-12-03/secretary-generals-remarks-opening-cop-24>

Astfel, Președinții precedentelor COP au lansat la Katowice „un mesaj fără echivoc” privind ambițiile asumate. Orice întârziere a punerii în practică a acestora ar face din ce în ce mai dificilă și mai costisitoare o reacție concertată la schimbările climatice.

Alte evenimente importante

După COP 24, în perioada 29 aprilie – 10 mai 2019, au avut loc întâlnirile celei de-a paisprezecea Conferințe a părților la Convenția de la Basel privind controlul transportului peste frontiere a deșeurilor periculoase și al eliminării acestora, celei de-a noua Conferințe a părților la Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți și a celei de-a noua Conferințe a părților la Convenția de la Rotterdam privind procedura de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză, aplicabilă anumitor produși chimici periculoși și pesticide care fac obiectul comerțului internațional. La aceste conferințe au fost prezente state părți la Convenții, dar și state care vor să adere la acestea, organizații internaționale precum UNEP, UNIDO, UNDP și ONG-uri internaționale. În contextul exercitării Președinției la Consiliul Uniunii Europene, România a asigurat coordonarea poziției comune a celor 28 de state membre ale Uniunii Europene.

Tema principală a întâlnirilor Conferinței părților la Convenția de la Basel a fost „O planetă curată, oameni sănătoși: o bună gestionare a deșeurilor și a substanțelor chimice”. Convenția de la Basel¹⁹ reglementează controlul transportului peste frontiere al deșeurilor periculoase, precum și eliminarea acestora. Subiectul de pe agenda COP 14 Basel s-a referit la poluarea marină cu plastice și microplastice. COP 14 și-a propus să găsească soluții convenite de cele 187 de țări părți la Convenție cu privire la gestionarea ecologică a deșeurilor din plastic și consolidarea controlului transportului internațional al acestora. COP 14 Basel a adoptat ghiduri tehnice privind: gestionarea rațională din punct de vedere ecologic a deșeurilor periculoase și a altor deșeuri, a deșeurilor menajere și a celor contaminate cu poluanți organici persistenți. S-au adoptat măsuri referitoare la o mai bună punere în aplicare a prevederilor Convenției de la Basel.

Convenția de la Stockholm privind poluanții organici persistenți (POPs) are ca scop protejarea sănătății umane și a mediului față de chimicalele persistente în mediu pe termen lung, prezentând pericolul de afectare a lanțului trofic.²⁰

¹⁹ Ratificată de România în 1991.

²⁰ Convenția de la Stockholm a fost ratificată de România prin Legea 261/2004 pentru ratificarea Convenției privind poluanții organici persistenți, publicată în M. Of., nr. 638 din data de 15 iulie 2004.

Țările în curs de dezvoltare au solicitat asistență tehnică și financiară pentru consolidarea capacităților de gestionare ecologică a substanțelor menționate.

Convenția de la Rotterdam²¹ este un tratat multilateral pentru promovarea responsabilității comune pentru importul de substanțe chimice periculoase. Convenția promovează schimbul de informații și solicită exportatorilor de produse chimice periculoase utilizarea etichetelor. Țările semnatare pot decide să permită producătorilor de substanțe chimice să încheie un tratat și să le solicite să îl respecte.

În cadrul celei de a 9-a Conferințe a părților privind Convenția de la Rotterdam, din aprilie-mai 2019, după 15 ani de încercări de găsire a consensului între Părți, a fost luată o decizie istorică în data de 8 Mai 2019 s-a dat primul vot COP din istoria de 20 de ani a Convenției de la Rotterdam, adoptându-se astfel noua anexă VII privind procedura și mecanismul de conformitate. S-a decis listarea substanțelor chimice Hexabromciclododecan (HBCDD) și a Foratului în anexa III a Convenției de la Rotterdam²², supunându-le unei proceduri de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză, ce permite țărilor să cunoască nivelul importului acestor substanțe chimice pe teritoriul lor și să aplice măsuri de gestionare a riscurilor. În ceea ce privește listarea substanțelor chimice s-au înregistrat progrese remarcabile. Până în acest moment sunt 161 de state semnatare, sporind astfel nivelul de protecție a sănătății umane și a mediului. S-au adoptat de către țările participante decizii privind aspectele comune ale celor trei Convenții.

În iunie a avut loc Conferința ONU de la Bonn privind schimbările climatice. Evenimentul s-a axat pe pregătirile următoarei Conferințe a părților. Reprezentanții unor state au încercat să minimalizeze importanța concluziilor Raportului IPCC menționat anterior. Totodată au existat tergiversări în negocierile privind emisiile de carbon, și s-au dezbătut viitoarele angajamente financiare pentru acțiuni.

Summit-ul ONU pentru Acțiuni Climatice, New York, 23-26 septembrie 2019

Cu prilejul celei de a 74-a Adunări Generale a ONU, în perioada 23-26 septembrie, a avut loc la New York, Summit-ul pentru Acțiuni Climatice având ca temă „Combaterea schimbărilor climatice și sustenabilitatea”.

²¹ Denumire oficială: Convenția de la Rotterdam privind procedura de consimțământ prealabil în cunoștință de cauză pentru anumite produse chimice periculoase și pesticide în comerțul internațional.

²² Ratificată de România în 2003.

Secretarul General ONU António Guterres a lansat un apel²³ către toți liderii lumii să prezinte nu doar discursuri, ci propuneri concrete și planuri realiste pentru majorarea contribuțiilor fixate până în 2020 în ceea ce privește reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră cu 45% în următorii zece ani, având ca țintă zero emisii până în 2050. Obiectivul major al Summit-ului a fost acela de a solicita țărilor să își reformeze și transforme economiile pentru a se ralia realizării Obiectivelor globale de dezvoltare durabilă ale Agendei 2030.

Odată cu acest Summit a avut loc și Summit-ul tineretului pentru climă în contextul rolului tinerei generații în gestionarea provocărilor climatice. Tineri lideri ai unor programe de prevenire a schimbărilor climatice au prezentat propunerile lor pentru soluții în domeniu. Profitând de oportunitatea participării lor la Summit, aceștia s-au putut adresa factorilor de decizie la cel mai înalt nivel vorbind despre lumea pe care au moștenit-o și atrăgând atenția guvernelor, sectorului privat și societății civile asupra urgenței cu care trebuie intensificată prevenirea și combaterea schimbărilor climatice.

Majoritatea participanților și-au exprimat îngrijorarea că nu se va atinge ținta globală a reducerii emisiilor. Este imperios necesar ca în planurile de acțiune privind clima, cunoscute și sub termenul de Contribuțiile fixate în urma Acordului de la Paris²⁴, guvernele să reflecte majorarea acestor contribuții prin angajamente pe termen scurt, până în 2020, și prin angajamente pe termen mediu, până în 2030. S-a reiterat faptul că la nivel global, până la sfârșitul acestui secol, 1,5°C reprezintă limita sigură pentru încălzirea globală din punct de vedere social, economic, politic și științific, dar pentru atingerea acestui țel trebuie să se ajungă neapărat la zero emisii până în 2050.

S-a concluzionat că alături de organizațiile societății civile și reprezentanții concernelor industriale, țările trebuie să abordeze situațiile de urgență climatică concentrându-se pe șase „portofolii de acțiune”: tranziția energetică; finanțare pentru acțiuni climatice și prețuri pentru emisii de carbon; tranziția industriei; soluții bazate pe natură/energie „verde”; contribuția orașelor și acțiuni locale; rezistență și adaptare.

Au fost lansate de comun acord inițiative pentru schimbare menite să accelereze îndeplinirea acțiunii globale de reducere a emisiilor și să consolideze capacitatea de adaptare la schimbările climatice. 70 de țări s-au angajat să elaboreze planuri climatice mai ambițioase până în 2020 pentru a se putea ajunge la zero emisii până în 2050. Dar, deși acestea reprezintă o parte

²³ <https://www.un.org/press/en/2019/sgsm19747.doc.htm>

²⁴ A se vedea *Acordul de la Paris*, publicat în JOL 282 din 19 septembrie 2016, disponibil pe [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1019\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1019(01)&from=RO)

importantă a populației globului, ele sunt responsabile doar pentru un procent de 10% din emisiile de gaze cu efect de seră din întreaga lume.

Finlanda, Germania, Grecia, Ungaria, Irlanda, Italia, Olanda, Portugalia și Slovacia au anunțat că vor acționa pentru eliminarea treptată a utilizării cărbunelui. Republica Coreea a anunțat că va închide 4 centrale electrice pe cărbune, urmând ca până în 2022 să mai închidă încă șase și să își dubleze contribuția la Fondul Verde pentru Climă²⁵.

Alianța Energie fără Cărbune s-a extins și în prezent include 30 de țări, 22 de state și 31 de corporații care s-au angajat să prevină și să stopeze construirea de noi centrale pe cărbune.

S-au discutat modalități de îmbunătățire a eficienței energetice. Coaliția „Clubul celor trei procente” lucrează pentru a stabili o creștere anuală globală a eficienței energetice cu trei procente. Multe țări au anunțat noi contribuții la Fondul Verde pentru Climă – mecanismul oficial financiar destinat asistenței pentru țările în curs de dezvoltare pentru adaptarea la schimbările climatice și atenuarea efectelor acestora. Franța, Germania, Norvegia și Marea Britanie au anunțat că își vor dubla contribuția la Fondul Verde pentru Climă.

Clubul Internațional pentru Dezvoltare Financiară²⁶ – un grup de 24 de bănci naționale și regionale din întreaga lume – a anunțat mobilizarea sumei de 1 trilion de dolari SUA pentru proiecte climatice, pînă în 2025, din care cel puțin 100 de milioane vor fi alocate adaptării climatice. De asemenea, Clubul va lansa un parteneriat cu Fondul Verde pentru Climă pentru promovarea accesului direct la finanțare internațională pentru acțiuni climatice. Comisia globală pentru acțiuni de adaptare, sprijinită de guvernele Norvegiei, Suediei, Germaniei, Elveției, Olandei și Marii Britanii, precum și de UE, Banca Mondială și Fundația Bill și Melinda Gates, a anunțat un plan pentru sprijinirea a 300 de milioane de mici fermieri pentru ca aceștia să poată face față la fenomenele extreme și la șocurile climatice, în vederea creșterii veniturilor acestora, a asigurării securității alimentare și a împiedicării declinului ecologic²⁷. Inițiativa „Mijloace de transport în sprijinul mediului” include planuri de acțiune pentru transportul în comun și pentru vehicule fabricate cu tehnologii care să producă zero emisii.

Peste 100 de lideri politici au prezentat acțiuni concrete de realizare a țintelor în vederea atingerii obiectivelor Acordului de la Paris. Franța a anunțat că nu va încheia acorduri comerciale cu acele țări care se opun Acordului de la Paris. Germania s-a angajat la un program de neutralizare a emisiilor de carbon

²⁵ <https://www.greenclimate.fund/home>

²⁶ În engleză, International Development Finance Club.

²⁷ https://www.un.org/en/climatechange/assets/pdf/cas_report_11_dec.pdf

până în 2050. Uniunea Europeană a anunțat că cel puțin 25% din bugetul UE va fi alocat pentru activități privind prevenirea și combaterea schimbărilor climatice. Rusia a promis că va ratifica Acordul de la Paris, acceptându-l pe 7 octombrie 2019.

Alte țări și-au luat angajamentul elaborării unor noi planuri până în 2020. Se poate spune că s-a reușit stabilirea unei direcții clare pentru viitor și s-au evidențiat domeniile în care este nevoie de mai multă implicare din partea tuturor segmentelor societății. ONU s-a angajat să supravegheze și să impulsioneze implementarea eficientă a inițiativelor Summit-ului.

Inițiativele Summit-ului au fost concepute astfel încât să se întreprindă acțiuni corecte pentru toți, în sprijinul celor vulnerabili și al susținerii locurilor de muncă, al reducerii poluării aerului în vederea asigurării unei vieți sănătoase. S-a acordat o atenție specială propunerilor în domeniul agriculturii, al sistemelor de adaptare climatică și avertizare timpurie menite să asigure protecția tot mai multor persoane care se confruntă în mod direct cu impactul schimbărilor climatice.

Toate aceste inițiative vor apărea pe portalul Acțiunii Globale pentru Climă a Convenției-cadru a ONU privind Schimbările Climatice. Pe acest portal²⁸ va fi monitorizat progresul în implementarea Acordului de la Paris.

COP 25, Madrid, 2019

În prezent la Madrid (2-18 decembrie 2019) se desfășoară Conferința ONU privind Schimbările Climatice, aflată la cea de a 25-a ediție²⁹.

Auspiciile internaționale sub care a început Conferința de la Madrid nu sunt tocmai favorabile: grevele de amploare din Franța, alegerile din Marea Britanie, lovitura militară din Bolivia (care deține 7% din pădurile amazoniene), despăduririle masive din Brazilia³⁰ și Liban³¹, protestele din Hong Kong, precum și anunțul SUA de a se retrage din Acordul de la Paris.

COP 25 este considerată un moment esențial pentru revizuirea Mecanismului Internațional de la Varșovia pentru Pierderi și Daune.. Țările participante negociază planuri mai ambițioase pentru limitarea încălzirii globale la, 1,5°C. Participanții la Conferința de la Madrid vor stabili de comun

²⁸ <https://climateaction.unfccc.int/>

²⁹ Inițial Conferința trebuia să aibă loc în Brazilia, dar guvernul a trebuit să își retragă candidatura de a găzdui evenimentul datorită constrângerilor bugetare și a alegerii unei noi administrații la începutul anului. Se stabilise apoi desfășurarea Conferinței la Santiago de Chile, dar a fost contramandată, deoarece guvernul a declarat că anulează propunerea inițială în contextul tulburărilor sociale și protestelor populației cu privire la situația economică.

³⁰ https://rainforests.mongabay.com/amazon/amazon_destruction.html

³¹ <https://rainforests.mongabay.com/deforestation/archive/Lebanon.htm>

acord orizontul temporal pentru implementarea Acordului de la Paris, care reprezintă la ora actuală cel mai bun cadru internațional de combatere a schimbărilor climatice.

Fiecare țară trebuie să-și definească acțiunile climatice precizând modalități privind fixarea parametrilor, stabilirea Țintelor, măsurarea progresului, și raportarea în mod transparent a eforturilor depuse pentru reducerea încălzirii globale. Aceste standarde alcătuiesc așa numitul caiet de reguli Paris – cadrul de reglementare al Acordului de la Paris³². Acesta este mijlocul prin care țările vor pune Acordul în practică.

Multe dintre țările în curs de dezvoltare își doresc prevederi mai puternice privind Mecanismul pentru Pierderi și Daune și susțin că trebuie să se asume răspundere atât pentru daunele din trecut, cât și din prezent.

Articolul 6 din Acordul de la Paris ar trebui să clarifice modul în care va funcționa un sistem global de comercializare a emisiilor, dar țările nu au fost încă de acord cu privire la modul de punere în aplicare a acestuia. O piață echitabilă a carbonului ar împiedica contorizarea dublă a emisiilor și ar putea contribui la stimularea acțiunilor climatice la nivel global. Multe schimbări climatice sunt ireversibile, iar fenomenele extreme au efecte pe termen lung. Țările bogate sunt solicitate să aloce fonduri pentru cele mai sărace pentru ca acestea să poată face față dezastrelor naturale. Cel mai important cadru în acest sens rămâne Mecanismul de la Varșovia, dar unele țări dezvoltate urmează să își limiteze contribuțiile în acest sens.

Prevederile articolului 6 al Acordului de la Paris vizează trei mecanisme separate pentru „cooperarea voluntară” în vederea atingerii obiectivelor privind clima³³: două se bazează pe piețe, iar al treilea pe „abordări care nu se bazează pe piață”³⁴. Este necesar ca liniile de implementare ale articolului 6 să fie stabilite și să se clarifice modalitățile prin care țările pot opera dincolo de granițe pentru negocierea emisiilor în vederea atingerii obiectivelor. Controversa apare datorită faptului că există pericolul ca țările dezvoltate să cumpere credite de emisii³⁵.

³² În mare parte acest cadru de reglementare a fost redactat la Katowice, în Polonia, în cadrul COP 24.

³³ <https://www.carbonbrief.org/in-depth-q-and-a-how-article-6-carbon-markets-could-make-or-break-the-paris-agreement>

³⁴ A se vedea art. 6, alin. (8), *Acordul de la Paris*, publicat în JO L 282 din 19 septembrie 2016, disponibil pe [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1019\(01\)&from=RO](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:22016A1019(01)&from=RO)

³⁵ Dacă un astfel de credit este vândut de la o țară la alta, de exemplu dacă Norvegia plătește pentru refacerea unei porțiuni din pădurea amazoniană care absoarbe bioxidul de carbon, aceasta va primi un credit pentru reducerea emisiilor, dar nu și Brazilia. Dacă ambele ar primi aceste credite, atunci s-ar ajunge la o contorizare dublă.

Pe de cealaltă parte, există state, precum Brazilia, China și India, care doresc să comercializeze surplusul de credite vechi aparținând Mecanismului de dezvoltare curată³⁶ pe piața care se va înființa în baza Acordului de la Paris. Însă, în cazul acestui mecanism s-au reclamat abuzuri în materie de drepturile omului și corupție, și se consideră că majoritatea proiectelor derulate prin acesta nu vor duce la reducerea de emisii.³⁷ Potrivit criticilor, creditele utilizate în Mecanismul de dezvoltare curată, având o valoare mică, nu ar trebui să facă parte dintr-un sistem nou de comercializare a creditelor.³⁸

Ecologiștii sunt de părere că sunt necesare reguli stricte pentru a asigura succesul oricărui sistem global de comercializare și pentru a preveni dubla contorizare – în care atât statul care vinde credite, cât și statul care cumpără creditele revendică reducerea de carbon.³⁹

Dacă nu se va ajunge la un acord în privința articolului 6 la Madrid, discuțiile vor fi reluate la COP 26, care se va desfășura în anul 2020 la Glasgow, la 5 ani de la semnarea Acordului de la Paris.

Concluzii

După Acordul de la Paris au existat mari așteptări în ceea ce privește accelerarea acțiunilor de combatere a schimbărilor climatice prin acorduri tot mai ambițioase menite să protejeze drepturile omului de efectele distrugătoare ale acestora. Anul 2020 va fi un an al responsabilității și al unor noi evoluții în dreptul mediului.

În toate negocierile și procesele legate de elaborarea unor declarații sau acorduri, principiile transparenței, participării și responsabilității au un rol extrem de important. Participarea, nu numai că este un drept al omului, ci reprezintă totodată un catalizator pentru exercitarea tuturor celorlalte drepturi și pentru asigurarea dezvoltării durabile. Voința politică a statelor trebuie menținută și susținută și de implicarea fiecărui segment al societății. Fără această voință politică, fără puterea și dorința de implementare a mecanismelor și instrumentelor internaționale astfel încât acestea să nu rămână doar vorbe pe hârtie, vom sfârși prin a pierde lupta cu schimbările climatice.

„Făgăduința progresului moral conținută în sensibilitatea umanitară contemporană va rămâne sterilă dacă nu știm să schițăm cadrul politic în care ea va putea produce efecte reale și durabile. Nu va exista o ordine nouă decât

³⁶ În engleză, Clean Development Mechanism, stabilit de Protocolul de la Kyoto.

³⁷ <https://www.climatechangenews.com/2019/12/02/article-6-issue-climate-negotiators-cannot-agree/>

³⁸ <https://www.dw.com/en/cop25-controversial-carbon-markets-take-center-stage/a-51455559>

³⁹ <https://www.dw.com/en/cop25-controversial-carbon-markets-take-center-stage/a-51455559>

dacă acceptăm în mod hotărât constrângerile vechii ordini, cu alte cuvinte constrângerile condiției noastre politice. Iar aceste constrângeri comportă la rândul lor o făgăduință, aceea de a înfăptui umanitatea omului fără iluzie, dar în adevărul naturii sale politice.”⁴⁰

Bibliografie:

Blau J. (2017), *The Paris Agreement. Climate Change, Solidarity, and Human Rights*, Palgrave Macmillan;

IPCC (2018), *Raportul special al Grupului interguvernamental privind schimbările climatice referitor la o încălzire globală de 1,5 C*,

Pierre Manet P. (2017), *Cum de putem trăi împreună 16 lecții de filozofie politică pe interesul oricui*, trad. Mona Antohi, Ed Humanitas, București.

⁴⁰ A se vedea Pierre Manet, *Cum de putem trăi împreună 16 lecții de filozofie politică pe interesul oricui*, trad. Mona Antohi, Ed Humanitas, București, 2017.